

**PARTICIPAREA ARMATEI 1 ROMÂNE LA LUPTELE PENTRU
ELIBERAREA CEHOSLOVACIEI
(26 DECEMBRIE 1944 – 12 MAI 1945)**

*Dr. George Mihai OPREA**

Ultima etapă a participării Armatei 1 române la cel de-al Doilea Război Mondial a fost reprezentată de luptele purtate pentru eliberarea Cehoslovaciei. În acest context, Armata 1 română a participat cu două corpuri de armată, respectiv Corpul 4 armată (cu Diviziile 10 infanterie, 2 și 3 munte) și Corpul 7 armată (cu Diviziile 2, 19 infanterie, 2 și 3 munte). Perioada acestor bătălii a fost cea mai lungă și cea mai dificilă din întreaga campanie a participării armatei la cel de-al Doilea Război Mondial, durând aproape 5 luni, în condiții extrem de dificile: geruri foarte mari, zăpezi abundente în cea mai mare parte a timpului, teren muntos și împădurit, comunicații puține și împotriva unui inamic care acționa în disperare de cauză.

O caracteristică principală a operațiunilor și luptelor desfășurate de trupele Armatei 1 române a fost continuitatea lor, lipsa pauzelor operative, fapt ce a impus ostașilor angajați în luptele duse eforturi fizice și o încordare morală deosebite. Din rațiuni operative numeroase, mari unități au fost deseori regrupate spre stânga dispozitivului, acolo unde se avansase cu înaintarea datorită terenului mai puțin frământat.

Luptele Corpului 4 armată în regiunea Lučenec

După cucerirea munților Bükk din Ungaria, Corpul 4 armată (comandant – generalul de corp de armată Ioan Boițeanu), în cooperare cu marile unități vecine din Armata 27 sovietică, a trecut la urmărirea forțelor germane care se retrăgeau, sub acoperirea unor ariergărzi puternice, spre râul Ipoly (Ipel) de la frontiera ungaro-cehoslovacă. Acestea sperau că vor reuși să-și restabilească apărarea la adăpostul cursului de apă, umflat de ploi transformându-l într-un serios obstacol în calea trupelor noastre. După lupte grele, desfășurate ziua și noaptea într-un teren accidentat, împădurit și înțesat cu lucrări genistice, vânătorii de munte români au înfrânt rezistențele puternice succesive ale inamicului și, în ziua de 26 decembrie au pătruns pe teritoriul Cehoslovaciei prin mai multe puncte¹. Continuând cu vigoare ofensiva, trupele române au rupt, rând pe rând, pozițiile Diviziei 76

* Depozitul Central Intermediar de Arhivă „Colonel Alexandru Dumitrescu”.

¹ Depozitul Central de Arhivă „General Grigore Constandache” [în continuare se va cita Dp.C.A.], fond Armata 1, dosar nr. crt. 292, f. 116; fond M. St. M., dosar nr. crt. 869, f. 204.

infanterie germană; până la 31 decembrie Diviziile 2 și 3 munte ale corpului 4 armată au luat contact cu forțele adversarului dispuse în defensivă pe malul drept al râului Ipel. Pentru a nu da posibilitatea inamicului să-și consolideze pozițiile, Corpul 4 armată a primit ordin să forțeze din mișcare cursul de apă, în noaptea de 31 decembrie 1944 spre 1 ianuarie 1945, să cucerească un cap de pod pe malul opus al râului, pe aliniamentul Jelšovec-dv. Cendlak și să dezvolte apoi ofensiva spre nord, pentru a întoarce, pe la vest, sistemul defensiv al adversarului din zona orașului Lučenec, principalul centru și nod de comunicații din fâșia de ofensivă a Armatei 27 sovietice². (Anexa nr. 1) După realizarea dispozitivului și luarea tuturor măsurilor, în noaptea de 31 decembrie 1944 spre 1 ianuarie 1945, Corpul 4 armată a început forțarea. Până la ora 5 dimineața vânătorii de munte au interceptat șoseaua Veliká-Trenč, cucerind un cap de pod la vest de localitatea Ipolytarnóc, adânc de peste 2 km. Trupele germane, surprinse, și-au dat seama de amploarea acțiunii românilor abia când vânătorii de munte erau stăpâni pe șosea. Atunci ele au deschis un foc violent cu armamentul automat și aruncătoarele de mine, dar era prea târziu; vânătorii de munte erau deja temeinic consolidați, în capul de pod. Fără să îi dea răgaz inamicului, Divizia 2 munte și-a trecut toate forțele, în cursul zilei de 1 ianuarie 1945, peste râul Ipel și, după lupte crâncene, a reușit să ajungă în fața înălțimilor care dominau valea râului. Reluând atacul în dimineața zilei de 4 ianuarie, unitățile române au reușit să elibereze localitatea Veliká, desăvârșind astfel ruperea primului aliniament al apărării dușmane de la vest de râul Ipel pe tot frontul Corpului 4 Armată³. A doua zi, Corpul 4 Armată a reluat ofensiva. Divizia 3 munte a trecut la învăluirea localității Jelšovec, puternic nod al apărării inamice, iar Divizia 2 munte a înaintat aproximativ 2 km. spre Maškova⁴. Inamicul a contraatacat însă cu o mare violență mai întâi pe fâșia Diviziei 3 munte, supunând unei puternice presiuni în special Batalionul 6 vânători de munte, apoi și Batalioanele 8 și 15 din Divizia 2 munte. După o luptă crâncenă, în care valurile de contraatac inamice se spărgeau de zidul de foc al apărătorilor noștri conduși cu energie și bravură de coloneii Mircea Vlădescu și Iancu Ghenescu, comandanții grupurilor 4 și 5 vânători de munte, Divizia 2 munte a stăvilit complet presiunea germană și a reluat ofensiva. Deși inamicul a reacționat în continuare pe întregul front cu focuri intense cu toate armele și prin contraatacuri repetate,

² Col. Antone Marinescu, col. Gheorghe Romanescu, *Armata română în războiul antihitlerist. Album de scheme*, Editura Militară, București, 1980, p. 112.

³ Dp.C.A., fond Armata 1, dosar nr. crt. 293, ff. 71 - 74; fond M. St. M., dosar nr. crt. 892, ff. 6 - 7.

⁴ *Ibidem*, fond Armata 1, dosar nr. crt. 293, f. 95.

Diviziile 2 și 3 munte au continuat înaintarea cu multă vigoare, ajungând, la 10 ianuarie, în valea râului Mašková, de unde amenințau spatele forțelor germane care rezistau cu înverșunare loviturilor date de Armata 27 sovietică în scopul eliberării orașului Lučenec. În aceeași zi, prin asalturi impetuoase executate cu flancurile interioare ale celor două mari unități de munte române, a fost eliberată localitatea Jelšovec. Astfel, prin lupte dârze, Corpul 4 armată român a zdrobit apărarea forțelor germane de pe malul nord-vestic al râului Ipel, s-a apropiat de Lučenec și a pătruns în masivul păduros de la vest de oraș. În ofensiva care urma să fie reluată la 12 ianuarie 1945, Corpului 4 armată i-a revenit misiunea de a ataca pe direcția Jelšovec – Halič și de a întoarce apărarea inamicului de la Lučenec pe la vest.

În dimineața zilei de 12 ianuarie, Corpul 4 armată român, împreună cu forțele sovietice vecine, a pornit ofensiva, angajându-se lupte violente pe întregul front. Rezistența opusă de hitleriști, combinată cu numeroase contraatacuri, nu a putut stăvili elanul ofensiv al vânătorilor de munte care, folosind cu iscusință acoperirile terenului, s-au infiltrat în dispozitivul inamic, atacând din spate focarele de rezistență germană, nimicindu-le. „În luptele din cursul zilei de astăzi – se arăta în raportul operativ al Corpului 4 armată înaintat eșalonului superior – s-au distins căpitanul Toma Alexandru, comandantul Batalionului 9 vânători de munte, care a cucerit cota 380 și personal a atacat patru cazemate și căpitanul Ursu Florea, comandantul Bateriei 1 din Divizionul 4 aruncătoare”⁵. Continuând înaintarea, diviziile române au respins pe inamic și au pătruns adânc în masivele păduroase de la vest de Lučenec, amenințând flancul și spatele grupării germane care se apăra cu disperare în zona orașului. „În regiunea de vest Lučenec – consemna comunicatul Marelui Stat Major din 13 ianuarie – vânătorii noștri de munte, continuând atacurile pline de avânt, au respins spre nord forțele inamice, care rezistau cu înverșunare în numeroase cazemate ale fortificațiilor cehoslovace, cucerind alte câteva înălțimi importante”⁶.

În cadrul acțiunii generale de eliberare a orașului Lučenec, Corpul 4 armată a continuat cu vigoare atacul în ziua de 14 ianuarie, spre nord, „pentru întoarcerea pe la vest a localității”, reușind, „după lupte extrem de grele”⁷, să realizeze pătrunderi adânci de 2-4 km, ușurând misiunea trupelor sovietice care eliberau orașul prin lupte de stradă.

Până în seara zilei de 17 ianuarie, Corpul 4 armată a luat contact cu o nouă poziție de apărare care îngloba înălțimea cu cota 267 de la sud de Halič, trecea pe marginea de est și sud a localității Mašková, pe înălțimile

⁵ *Ibidem*, f. 121.

⁶ Idem, fond M. St. M., dosar nr. crt. 892, f. 16.

⁷ Idem, fond Armata 1, dosar nr. crt. 293, f. 144.

imediat de la vest de această localitate și pe forma de teren de la imediat nord-vest șoseaua Lehota-Luboreč⁸. Continuând atacul și pe timpul nopții, diviziile 2 și 3 munte au eliberat localitatea Mašková, puternic centru de rezistență al inamicului, realizând o pătrundere de aproape 7 km. Ajunsă în contact cu acest nou aliniament de apărare al adversarului, Armata 1 română a trecut la pregătirea operației ofensive pentru cucerirea Javorinei.

Operația ofensivă a Armatei 1 române din masivul Javorina și ieșirea pe cursul mijlociu al râului Hron

Masivul Javorina prezenta o importanță deosebită în sistemul general al apărării inamicului din sud-estul Cehoslovaciei; împreună cu ramificațiile sale sudice, el constituia o dificilă barieră naturală față de o progresiune de la est la vest. Datorită faptului că acest masiv muntos se prezintă ca un trapez având baza mică pe cursul superior al râului Ipel, baza mare pe tăietura delimitată de calea ferată Zvolen, Krupina, latura de nord pe râul Slatina, iar la sud pe cursul mijlociu al râului Ipel și pentru că înălțimile sale cresc brusc de la sud la nord, ajungând pe distanța de 3-4 km să urce de la 600 la 1000 de metri, inamicul dispunea de un net avantaj, terenul – dens împădurit – oferind posibilități deosebite pentru apărare.

Prin păstrarea acestui masiv adversarul avea posibilitatea interzicerii unei pătrunderi a trupelor sovieto-române de la est la vest, pe cursul mijlociu al râului Hron, respectiv spre raionul Zvolen⁹.

Față de această situație, comandantul Armatei 1, generalul de corp de armată Nicolae Macici, a hotărât să treacă la ofensivă în întreaga fâșie de acțiune largă de 22 km, să rupă apărarea inamicului în zona sud Oremov Laz, într-un sector larg de 2 km, dezvoltând ofensiva cu lovitura principală pe direcția L'uboreč-Pliešovce, pentru ca, într-o primă etapă să cucerească masivul Javorina și să intercepteze calea ferată Zvolen-Krupina; ulterior să continue ofensiva pe direcția generală Pliešovce – 10 km vest Zvolen, să ajungă cu forțele principale pe Hronul mijlociu și să cucerească capete de pod de la vest de acest râu. În concepția operației se mai prevedea executarea concomitentă a unei lovituri secundare la sud-vest de Turie Pole în scopul de a angaja și fixa pe inamic și a-l împiedica să intervină pe direcția loviturii principale. Lovitura secundară trebuia să înceapă prin surprindere, fără pregătire de artilerie și să preceadă cu o oră și jumătate atacul trupelor de pe direcția loviturii principale. Concepția operației pentru cucerirea masivului muntos Javorina prevedea executarea unei acțiuni

⁸ Idem, fond M. St. M., dosar nr. crt. 874, f. 468.

⁹ General locotenent (r) Damian Rașcu, *Operațiile Armatei 1 române pentru cucerirea masivului Javorina*, în „Armata română în războiul antihitlerist. Culegere de documente”, Editura Politică, 1965, pp. 414 - 415.

frontale cu Armata 1 română, combinată cu o învăluire pe la sud-vest, care urma să fie executată de Armata 53 sovietică. În îndeplinirea acestei misiuni, Armata 1 și-a constituit dispozitivul operativ pe un eșalon. La stânga, pe direcția loviturii principale, acționa Corpul 7 armată (întărit cu Regimentul 1 artilerie grea) pe două eșaloane, având în eșalonul întâi Diviziile 10 și 19 infanterie, iar în eșalonul doi Divizia 9 cavalerie. La dreapta, pe direcția loviturii secundare Turie Pole – Dbrá Niva – Ostrá Luka, Corpul 4 armată (Diviziile 2, 3 munte și 2 infanterie) a adoptat un dispozitiv pe un eșalon.

Ofensiva Armatei 1 române în masivul muntos Javorina a cuprins două etape: în prima, care s-a desfășurat de la sfârșitul lunii ianuarie și până în primele zile ale lunii martie 1945, trupele române au cucerit Munții Javorina și au interceptat comunicația de rocadă Zvolen-Krupina; în a doua, desfășurată între 5-19 martie 1945, diviziile Armatei 1 române, dezvoltând ofensiva și înfrângând rezistențele succesive ale inamicului, au ajuns pe cursul mijlociu al râului Hron. (Anexa nr. 2)

Cu toate greutățile întâmpinate, determinate de rezistența din ce în ce mai înverșunată a inamicului, de zăpada mare, gerul aspru și lipsa de comunicații, trupele române au continuat cu avânt ofensiva, reușind să pătrundă în ziua de 30 ianuarie în dispozitivul de apărare al adversarului încă 4-5 km. Instalate pe noi poziții de apărare dinainte pregătite, trupele germane au reușit, printr-o rezistență înverșunată și contraatacuri de o rară violență, să oprească ofensiva Armatei 1 în fața aliniamentului Horný Tisovnik-Turie Pole-Oremov Laz-Senohrad. Față de această situație au fost luate noi măsuri pentru dezvoltarea succesului obținut: Corpul 7 armată a introdus în luptă Divizia 9 cavalerie din eșalonul 2, pentru ca împreună cu Divizia 19 infanterie să atace într-un sector îngust, de numai 4 km, pentru eliberarea localității Senohrad, important centru de comunicații și nod al apărării inamice, și să cucerească înălțimea cu cota 777; la rândul său, Corpul 4 armată și-a concentrat majoritatea forțelor la flancul stâng pentru cucerirea zonei Oremov Laz, puternic întărită cu lucrări de fortificații permanente. Până la 9 februarie, luptele violente desfășurate în scopul ruperii noului aliniament defensiv și manevrele de infiltrare în dispozitivul german s-au lovit de o rezistență înverșunată, progresul realizat fiind extrem de mic și soldându-se cu pierderi mari pentru trupele române.

Deși în zilele următoare condițiile meteorologice au devenit tot mai nefavorabile, iar rezistența inamicului și mai înverșunată, trupele Armatei 1 române, de la 13 februarie 1945 comandate de către generalul de corp de armată Vasile Atanasiu, dând dovadă de o dârzenie și vitejie rar întâlnite, au reușit, cu prețul unor jertfe mari, prin lupte sângeroase, să cucerească, la 17

februarie, vârful Javorie, cu cota 1044, acest important nod orografic a fost ocupat de Batalioanele 12 – din rândurile căruia a căzut ca un erou sublocotenentul Teodor Șoic – și 21 vânători de munte, prin combinarea unor lovituri frontale în lungul crestei, cu o manevră de învăluire pe la sud-vest. Pentru deplasarea armamentului greu al acestor batalioane s-au improvisat sănii și samare, vânătorii de munte au nimicit cu grenade și în lupte corp la corp punctele de rezistență ale trupelor germane adăpostite în terenul stâncos. A doua zi, printr-o manevră dublu învăluitoare executată cu Corpul 4 armată pe la nord și cu Corpul 7 armată pe la vest, trupele Armatei 1 române, care atacau pe direcțiile Urbanov – Hrabová și, respectiv, cota 725 – Oremov Laz, au reușit să înfrângă puternicele rezistențe ale hitleriștilor și să elibereze, până în seara zilei de 18 februarie, localitatea Hrabová și să pună stăpânire pe nodul de comunicații Oremov Laz. În raportul înaintat Marelui Stat Major, generalul Vasile Atanasiu arăta: „după lupte grele, care au durat nouă zile în șir, și cu un inamic bine organizat pe teren, dispunând de armament numeros automat, armament greu și artilerie, trupele Armatei 1, învingând toate greutățile anotimpului și terenului accidentat, au reușit să smulgă din mâinile inamicului cota 1044 – nodul orografic al munților Javorina – și nodul de comunicații Oremov Laz prin care se deschide drumul spre centrul Senohrad și Závada”¹⁰.

În cea de-a doua etapă a operației Armatei 1 române se impunea ca pentru continuarea ofensivei spre Hron să fie ruptă apărarea inamicului ce se sprijinea pe masivele păduroase de la est și vest de localitatea Dobrá Niva, puternic apărată de trupele germane. Cum executarea unei lovituri frontale pentru cucerirea culoarului dintre cele două masive păduroase ar fi dus la mari pierderi pentru trupele noastre, comandantul Armatei 1 a hotărât să facă efortul spre nord-vest, pe direcția Dobrá Niva – Gunda și să întreprindă o manevră dublu învăluitoare asupra pozițiilor adversarului de la Dobrá Niva¹¹. Începută la 6 martie, cea de-a doua etapă a ofensivei Armatei 1 s-a desfășurat cu succes¹². Până la 9 martie cele două corpuri de armată, învăluind ambele flancuri ale grupării inamice, au eliberat prin lupte înverșunate localitatea Dobrá Niva (Divizia 2 munte). Continuându-și manevra dublu învăluitoare, Armata 1 a zdrobit, la 15 martie, o nouă rezistență organizată de germani pe aliniamentul Dol. Breznica – Bacúrov – Kozelnika și, înaintând rapid, a ajuns, în ziua de 16 martie, cu dreapta sa, Divizia 2 infanterie, pe râul Hron, iar cu Divizia 10 infanterie a eliberat, printr-un atac dat prin surprindere, localitatea Ostrá Lúka, puternic apărată

¹⁰ Dp.C.A., fond M. St. M., dosar nr. crt. 874, f. 531.

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1340, ff. 384 – 385.

¹² *Ibidem*, dosar nr. crt. 874, f. 511, 607.

de inamic¹³. La 17 martie a ajuns la Hron și Divizia 19 infanterie, astfel încât, până la 19 martie 1945, inamicul a fost aruncat la vest de Hron pe întregul front al armatei, cu excepția capetelor de pod de la Vieska și Žarnovica pe care acesta le mai păstra la est de râu.

În luptele pentru cucerirea masivului Javorina și ieșirea pe Hron, Armata 1 română a participat cu șase divizii care însumau 3215 ofițeri, 3700 subofițeri și 64135 gradați și soldați, din care a pierdut 590 ofițeri, 670 subofițeri și 14565 gradați și soldați (morți, răniți și dispăruți), adică peste 20% din forțele cu care se angajase în luptă la începutul operației¹⁴. Eforturile, succesele și sacrificiile militarilor români în sângeroasa bătălie din masivul Javorina au fost subliniate și în ordinul de zi nr. 17 din 20 martie 1945 dat de comandantul Armatei 1. Adresându-se ofițerilor, subofițerilor și soldaților din subordine, generalul Vasile Atanasiu arăta: „Ostași ai Armatei 1! În șapte săptămâni de iarnă aspră, prin atacurile voastre năvalnice de zi și de noapte ați cucerit masivul Javorina și după o înaintare de 40 km ați ajuns pe Hron, la vest de Zvolen. Bătăliile de la Oremov Laz, cotele 1044-1027-777, Senohrand, Sása, Pliešovce, Dobrá Niva constituie pagini de glorie nepieritoare pentru neamul nostru, sunt frunzele cununilor de lauri ce împodobesc frunțile eroilor. Cu toate greutățile de care v-ați lovit în munți și păduri, pe viscole năpraznice, ger și zăpadă mare, ați luptat neîntrerupt, neobosiți, sfidând moartea și, făcând eforturi supraomenești, ați învins un inamic dâr și perfect înarmat, îndeplinindu-vă glorios datoria [...] strălucitoarele voastre fapte de arme vor rămâne de-a pururi pildă vie în istoria poporului român. Pentru binele țării, care se bizuie pe voi, duceți tot mai departe gloria neștirbită până la înfrângerea completă a inamicului”¹⁵

Operația ofensivă a Armatei 1 române între râurile Hron și Morava

Înceind cu succes operația din Munții Javorina, Armata 1 română a ieșit pe Hronul mijlociu la vest de Zvolen, după care a primit ordin să treacă temporar la apărare pe acest râu între Vieska și Tekovská, pe un front de aproximativ 50 km, înlocuind Armata 53 sovietică. În a doua jumătate a lunii martie 1945, Armatele 4 și 1 române – între care se afla intercalată Armata 40 sovietică – se găseau așadar în dispozitiv pe „linia” Hronului. În continuare forțele aliate trebuiau să străpungă linia adversă fixată pe munții Nitra și Fatra Mare, să iasă pe cursurile Nitrei și Váhului, să depășească o

¹³ *Ibidem*, dosar nr. crt. 1340, ff. 384 – 385.

¹⁴ *Istoria infanteriei române*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 376 - 377.

¹⁵ Dp.C.A., fond Armata 1, dosar nr. crt. 118, f. 807-808; dosar nr. crt. 245, ff. 185 – 186.

nouă linie de rezistență sprijinită pe munții Inovec și Fatra Mică și să creeze capete de pod peste Morava. Într-o primă urgență Armatele 4 și 1 române urmau să anihileze pozițiile întărite din munții Fatra Mare și Nitra asigurând totodată flancurile Armatei 40 sovietice, destinată a aplica lovitura frontală, la centrul dispozitivului aliat. La 24 martie, dispozitivul Armatei 1 cuprindea cinci divizii în eșalonul întâi și o divizie în rezervă, marea unitate operativă română având ca vecini – la dreapta și la stânga – Armatele 40 și 53 sovietice. Corpul 4 armată (Diviziile 2 și 3 munte) ocupa fâșia Vieska – Žarnovica, Corpului 7 armată (Diviziile 19 și 10 infanterie și 9 cavalerie) revenindu-i restul frontului. Divizia 2 infanterie din rezervă se afla în zona Banská Štiavnica¹⁶. Dincolo de Hron fuseseră semnalate trupe germane din Divizia 8 vânători și din Diviziile 271 și 357 infanterie, care dispuneau de numeroase lucrări genistice, în adâncimea sistemului lor defensiv sprijinindu-se, în fața dreptei fâșiei Armatei 1, pe masivul muntos Nitra, în parte acoperit cu păduri și cu zăpadă și lipsit aproape complet de comunicații. Așadar, trenul avantaja apărarea inamicului, mai ales că era compartimentat în adâncime pe râurile Hron, Nitra, Váh și Morava, care prezentau obstacole succesive, perpendiculare pe direcția de ofensivă. Configurația terenului, orientarea și succesiunea obstacolelor naturale indicau o pătrundere mai ușoară pe la sud de masivul muntos, învăluirea și întoarcerea succesivă a rezistențelor adversarului, concomitent cu angajarea lor frontală dinspre est. Celelalte două compartimente din adâncime, cel dintre Nitra și Váh având în centrul său masivul Inovec, precum și cel dintre Váh și Morava cu Carpații Albi între cele două râuri, prezentau condiții asemănătoare pentru manevra forțelor și desfășurarea ofensivei.

În prima etapă, ofensiva Armatei 1 române urmând să înceapă cu forțarea Hronului, comandantul armatei a hotărât ca în zorii zilei de 25 martie să se execute cercetarea prin luptă în fâșia fiecărei divizii pentru angajarea inamicului și obținerea de informații despre sistemul său de apărare. Fiecare mare unitate din eșalonul întâi a primit permisiunea să forțeze Hronul cu câte un batalion întărit și să mențină capete de pod pe malul drept al acestuia¹⁷. Forțarea Hronului a început în dimineața de 25 martie prin surprindere, fără pregătire de artilerie, pe întregul front al armatei. Condițiile în care s-a executat forțarea au fost deosebit de grele: mijloace de trecere insuficiente, vârtejurile puternice ale apelor Hronului, reacția violentă a inamicului. Învingând cu eroism aceste greutăți, Divizia 19 infanterie a reușit să cucerească un cap de pod la sud de Žarnovica, pe

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. crt. 245, f. 236.

¹⁷ *Idem*, fond M. St. M., dosar nr. crt. 874, f. 633; fond Armata 1, dosar nr. crt. 222, f. 210.

care l-a menținut timp de trei zile, respingând contraatacurile repetate ale germanilor. În această eroică acțiune s-a distins Batalionul 2 din Regimentul 95 infanterie, care a fost citat prin ordin de zi pe armată¹⁸. În condiții tot atât de grele și-a îndeplinit misiunea și Batalionul 2 din Regimentul 23 infanterie, care a realizat un mic cap de pod la vest de Hron în sectorul Tekovská Breznica, acțiune de asemenea evidențiată prin ordinul de zi nr. 23 din 31 martie 1945 al comandantului Armatei 1 române¹⁹. Prin cucerirea celor două capete de pod au fost angajate forțele germane din față și, în parte, zădărnicită intervenția lor în flancul drept al Armatei 53 sovietice.

Cucerirea acestor forme de teren dominante a fost realizată prin detașamente formate din batalioane de vânători de munte, baterii de artilerie și vânători călare, care au acționat cu îndrăzneală pe potecile și pe pantele înzăpezite ale munților. „Din cauza zăpezii prea mari – scrie în memoriile sale fostul comandant al diviziei – batalioanele din primul eșalon au organizat grupe de schiori înzestrate cu automate și grenade. Aceste grupe au avut o contribuție de seamă la pătrunderea prin surprindere în masivul Nitrianskéhore. Schiorii au atacat vijelios pe un câmp de zăpadă și pe timp de ceață, surprinzând în unele locuri pe hitleriști chiar în adăposturi. [...] Unitățile și-au deschis drum prin terenul troienit, depunând eforturi deosebite. De fiecare companie de vânători, grupe speciale deschideau drumul cu lopeți mari și lopeți portative”. Redând specificul luptei în munți, același autor arăta că „vânătorii s-au angajat în acest masiv sălbatic, pe poteci necunoscute, pe culmi și văi prăpăstioase. [...] De multe ori chiar și divizioanele de artilerie au folosit tălpi de sanie pentru intrarea în poziție a tunurilor, aruncătoarelor și pentru transportul muniției”²⁰.

După 5 aprilie 1945 Armatei 1 i-a revenit misiunea să cucerească ramificațiile sudice ale Carpaților Albi și să iasă în valea Moravei. Îndeplinirea misiunii a impus armatei să-și regrupeze forțele și să acționeze din nou pe trei direcții, spre Nové Město pentru a asigura legătura cu Armata 40 sovietică, direct spre Carpații Albi și pe la sud de acești munți pentru a asigura flancul drept al Armatei 53 sovietice și a ieși în valea Moravei. La 7 aprilie ofensiva a fost reluată, rolul principal revenind Corpului 7 armată. Divizia 9 cavalerie a înaintat spre nord, pe malul de est al râului Váh, și a cucerit aliniamentul Kálnica – Rakoluby. Cel mai important succes l-a obținut Divizia 2 infanterie care, printr-o manevră de

¹⁸ Leonida Loghin, Petre Ilie, Alesandru Duțu, *Mesajul patriotic al unor ordine de zi*, Editura Militară, București, 1980, pp. 264 – 265.

¹⁹ *Ibidem*, p. 266.

²⁰ General locotenent (r) Leonard Mociulschi, *Asaltul vânătorilor de munte*, Editura Militară, 1967, pp. 234 – 236.

dublă învăluire, a eliberat orașul Nová Město²¹. La 8 aprilie Divizia 19 infanterie a cucerit nodul de comunicații Stará Turá²², în timp ce Divizia 3 munte, introdusă în luptă, a pătruns adânc pe pantele sudice ale Carpaților Albi. Astfel, ofensiva s-a extins pe întreg front al Corpului 7 armată.

În acest timp, Corpul 4 armată își deplasa marile unități, pe măsură ce ele deveneau disponibile prin înaintarea Armatei 40 sovietice, introducându-le în front la stânga Corpului 7 armată. Comandantul Armatei 1 române a hotărât să cucerească zona muntoasă a Carpaților Albi printr-o lovitură directă cu Corpul 7 armată, combinată cu învăluirea pe la sud-vest a inamicului cu Corpul 4 armată și să iasă pe Morava²³. Sesizând pericolul, comandamentul german și-a mutat apărarea pe pantele de sud ale Carpaților Albi și în valea Moravei, urmând să interzică pătrunderea trupelor române spre Uherský Ostroh pentru a-și putea retrace forțele sale presate dinspre est de marile unități de la flancul stâng al Armatei 40 sovietice. Dezvoltând ofensiva spre nord, la 14 aprilie Corpul 7 armată a depășit creasta principală a Carpaților Albi, iar Corpul 4 armată a ieșit cu toate forțele în valea Moravei. Se creaseră astfel condiții pentru eliberarea orașului Uherský Ostroh, important nod de comunicații și punct de trecere spre Morava, pe unde inamicul intenționa să-și retragă forțele sale la vest de acest râu²⁴.

În noaptea următoare trupele Corpului 57 sovietic au trecut pe malul vestic al Moravei, fapt ce a determinat pe comandantul Armatei 53 să ordone dezvoltarea ofensivei pe direcția Hodonín – Brno. Armata 1 trebuia să înainteze spre nord, în lungul Moravei, să elibereze orașul Uherský Ostroh și să mențină legătura cu Armata 40 sovietică. După lupte grele, Divizia 2 munte a cucerit poziția inamicului de la Zarazice, Divizia 10 infanterie a înfrânt puternica rezistență germană din Hroznová Lhota și Tasov²⁵, iar Divizia 3 munte s-a apropiat de Blatnice. Înfrângerea rezistențelor inamicului din munții Nitra și Inovec a facilitat înaintarea rapidă a Armatei 53 sovietice spre Brno. În același timp, manevra de învăluire executată de aceasta a concurat la depășirea cu mai multă ușurință a cursului inferior al Moravei, de către mari unități române.

Corpul 7 armată a trecut la vest de Morava; începând de la 23 aprilie, marile unități române își desfășurau ofensiva spre nord, în lungul Moravei, pe ambele maluri ale râului. La est de Morava, Divizia 2 munte a eliberat orașul Veselí, aflat la circa 8 km sud de Uherský Ostroh, în timp ce

²¹ Dp.C.A., fond Divizia 2 infanterie, dosar nr. crt. 79, f. 144.

²² Idem, fond Divizia 19 infanterie, dosar nr. crt. 64, f. 14.

²³ Idem, fond Corpul 4 armată, dosar nr. crt. 22, f. 49.

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. crt. 61, ff. 85 – 87.

²⁵ *Ibidem*, ff. 95,102.

Divizia 10 infanterie a cucerit înălțimea Radošov cu cota 245 și gara Blatnice, apoi înălțimea Borky cu cota 217 și 221, de la est de Uherský Ostroh. La 26 aprilie 1945, Divizia 2 munte a atacat cu vigoare inamicul care se apăra în Uherský Ostroh, a eliberat orașul și a pus stăpânire pe podul de peste Morava. Succesele obținute de marile unități ale Corpului 4 armată și în special de Divizia 2 munte au fost evidențiate de ministrul de război român și de comandantul Armatei 1²⁶.

La vest de Morava, Corpul 7 armată a înaintat spre nord, Divizia 2 infanterie pătrunzând prin lunca Moravei până la nord vest de Uherský Ostroh și eliberând nodul de cale ferată Moravsky Pisek.

Luptele purtate în valea Moravei și pe direcția generală Brno-Praga

După liberarea orașului Uherský Ostroh, comandantul Armatei 1 române a regrupat Corpul 4 armată și l-a trecut la vest de Morava, la stânga Corpului 7 armată, unde inamicul continua să reziste în Munții Chřiby și în zona împădurită Zdounky. Misiunea armatei era de a dezvolta ofensiva pe direcția Kyjov – Kroměříž pentru a nimici rezistențele germane din Chřiby și a ajunge cât mai repede pe cursul mijlociu al Moravei între Kvasice și Kojetín. Ca urmare, comandantul armatei a hotărât să angajeze cu Corpul 7 armată inamicul din Munții Chřiby, iar cu Corpul 4 armată să întoarcă pe la vest și nord-vest rezistențele acestuia. Intuind pericolul la care erau expuse, unitățile Diviziilor 182 și 271 infanterie, precum și cele ale Brigăzii 52 pionieri germane au părăsit pozițiile defensive în noaptea de 27/28 aprilie și s-au retras spre nord și nord-vest, acoperindu-se cu ariergărzi puternice. Trupele române au trecut imediat la urmărire și, pătrunzând pe o adâncime de circa 30 km, la 1 mai 1945 ele au luat contact cu un puternic aliniament de apărare organizat de inamic la 10-12 km în fața orașelor Kroměříž și Kojetín²⁷. În zilele următoare, având în vedere înaintarea rapidă a Armatei 53 sovietice spre Brno, comandantul Armatei 1 române a ordonat Corpului 7 armată să se regroupeze și să se deplaseze într-o zonă situată la imediat nord-vest de acest oraș cehoslovac. În această situație, misiunea de a elibera orașele Kroměříž și Kojetín a revenit Corpului 4 armată, care avea în compunere Diviziile 2, 19 și 10 infanterie, iar ca întărire Regimentul 7 artilerie grea²⁸. Imediat după eliberarea acestor importante localități de pe malul Moravei, Divizia 10 infanterie, întărită cu Regimentul 95 infanterie din Divizia 19 infanterie și sprijinită de artileria grea a armatei, a primit misiunea de a elibera orașul Kojetín, întărit de adversar cu lucrări genistice

²⁶ Idem, fond Armata 1, dosar nr. crt. 118, ff. 449 – 450.

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. crt. 249, f. 274.

²⁸ *Ibidem*, f. 27.

pentru o rezistență de durată²⁹. Comandantul diviziei a hotărât să zdrobească inamicul din Kojetín printr-un atac convergent cu toate regimentele spre centrul orașului pentru a-l elibera și a ajunge pe Morava. Atacul a fost declanșat în ziua de 5 mai la ora 14,15, după o scurtă și violentă pregătire de artilerie. Regimentele române au pătruns în oraș pe toate direcțiile, întâmpinând o înverșunată rezistență din partea adversarului. Trupele germane s-au folosit de toate mijloacele de care dispuneau pentru a stăvili asaltul infanteriștilor români, au atacat cu aviația, au contraatacat cu infanterie sprijinită de tancuri și autotunuri. Luptele au continuat și în cursul nopții și spre dimineața zilei de 6 mai subunitățile române s-au întâlnit în centrul orașului, după care au continuat înaintarea spre est, ajungând la Morava³⁰. Subliniind îndeosebi acțiunea promptă și hotărâtoare a Diviziei 10 infanterie, într-un ordin de zi dat după eliberarea orașului, comandantul Armatei 1 spunea: „Priceperea cu care a fost concepută această acțiune, elanul și modul desăvârșit cu care a fost executată constituie unul dintre cele mai frumoase exemple de luptă în localitate pe care le-au dat trupele acestei divizii”³¹. În ziua de 6 mai 1945, trupele române din zona Kojetín, cărora li s-a alăturat și Divizia 1 gardă, sosită în țară, au fost regrupate și puse în marș spre Brno în vederea îndeplinirii unei noi misiuni în cadrul operației „Praga”. La 7 mai 1945, cele două armate române se aflau la vest de Morava, Armata 1 avea Corpul 7 armată (Diviziile 19, 2 infanterie și 9 cavalerie) în dispozitiv de luptă ofensiv, la aproximativ 8 km nord-vest de Brno, iar Corpul 4 armată (Diviziile 2, 3 munte și 10 infanterie) în eșalonul 2, în orașul Brno și în împrejurimi. La sfârșitul lunii aprilie sosise din țară și Divizia 1 gardă, concentrată după debarcare, în zona sud-est Brno. Armata 4 română după încheierea luptelor din zona Prostějov, duse în cooperare cu Corpul Cehoslovac, se găsea cu Corpul 2 armată pe un aliniament situat la 10-12 km nord-vest de Kojetín, în timp ce Corpul 6 armată era în curs de regrupare în vederea trecerii în eșalonul doi al armatei. Diviziile 6 infanterie și 8 cavalerie acționau în fâșia Corpului 51 armată sovietic, aflat între cele două armate române.

Armata 1 a trecut la ofensivă la 9 mai. Corpul 7 armată din eșalonul întâi a atins prima zi aliniamentul Kuřim – Veverská Bitýška, la circa 8-10 km nord-vest de Brno. Rezistențele inamicului au fost înfrânte, în aceste încleștări jertfindu-se eroic căpitanul Vasile Băcilă, comandantul Batalionului 2 din Regimentul 94 infanterie. Începând de pe aliniamentul Tišnov – Orechová inamicul a rupt contactul, retrăgându-se spre vest.

²⁹ Idem, fond Divizia 10 infanterie, dosar nr. crt. 74, f. 17.

³⁰ Idem, fond M. St. M., dosar nr. crt. 892, f. 36.

³¹ *Ibidem*, dosar nr. crt. 135, ff. 134 - 135.

Armata 1 a continuat înaintarea până la 12 mai 1945, când a intrat în zona finală de regrupare cu toate marile unități în zona Havlíčkův Brod – Humpolec – Úsobi – Štoky – Šlapanov. Zonele de regrupare ale celor două armate române erau foarte apropiate între ele și se găseau la aproximativ 80 km sud-est de Praga. Trupele și comandamentele române au avut o comportare corectă față de inamicul învins care se preda, față de prizonieri și bunurile lor personale, pentru asigurarea condițiilor lor de viață etc. în ordinul de operații nr. 279 din 8 mai 1945 al comandantului Armatei 4 se menționa, între altele: „Trupele noastre nu vor manifesta o bucurie zgomotoasă că inamicul a încetat lupta; ele vor continua să păstreze aceeași atitudine ostășească, războinică și o disciplină de fier. Comandanții și ofițerii de toate gradele vor fi continuu în mijlocul unităților respective, dând exemplu de atitudine ostășească și sobrietate pentru a le ține cât mai strâns în mână. Depunerea armelor de către trupele inamice în fața unităților noastre învingătoare constituie actul cel mai înălțător din întreaga campanie. De felul cum vom acționa și din atitudinea demnă, sobră și disciplinată a ofițerilor și trupelor noastre vom arăta aliaților că suntem ostași și camarazi desăvârșiți până la sfârșit și știm cum să ne comportăm față de viața și avutul celor învinși, conform legilor și drepturilor internaționale”³².

După intrarea în zonele de regrupare, trupele celor două armate române au staționat în bivouacuri și cantonamente, urmând un program de instrucție și educație până în prima parte a lunii iunie 1945, când au început marșul de întoarcere în țară.

ANEXA Nr. 1

Luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei

15 ianuarie – 12 mai 1945

Corpul 4 armată cu:

- Cartier și Elemente neîndivizionate	26 decembrie 1944 – 12 mai 1945
- Divizia 2 infanterie	26 decembrie 1944 – 12 mai 1945
- Divizia 19 infanterie	26 decembrie 1944 – 12 mai 1945
- Divizia 9 cavalerie	26 decembrie 1944 – 12 mai 1945
- Regimentul 1 artilerie grea	26 decembrie 1944 – 12 mai 1945
- Divizionul 36 Anticar	7 mai – 12 mai 1945

Corpul 7 armată cu:

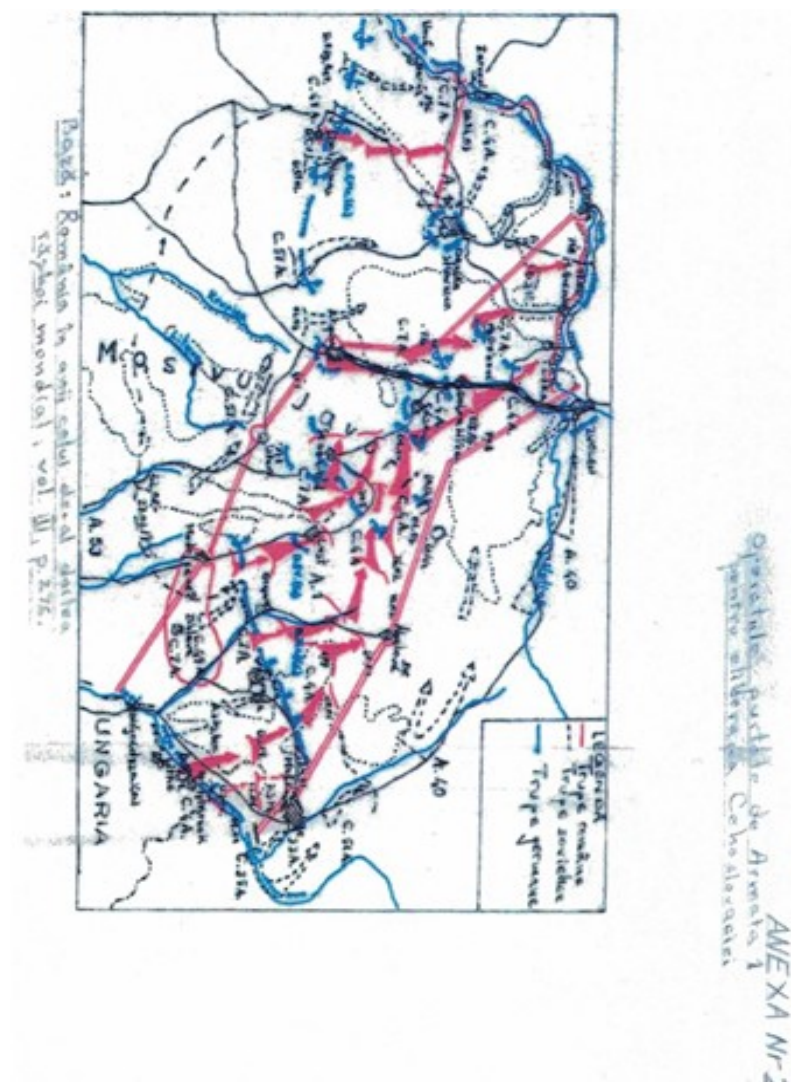
- Cartier și Elemente neîndivizionate	15 ianuarie – 12 mai 1945
- Divizia 2 munte	15 ianuarie – 12 mai 1945
- Divizia 3 munte	15 ianuarie – 12 mai 1945

³² *Istoria infanteriei române, op. cit., p. 401.*

- Divizia 10 infanterie 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Regimentul 7 artilerie grea 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Regimentul 36 Anticar (1 Divizion) 15 ianuarie – 12 mai 1945

Elemente de armată:

- Divizia de Gardă 3 mai – 12 mai 1945
- Regimentul 6 Mihai Viteazul 30 martie – 12 mai 1945
- Divizionul 1 Gardă Călare 1 mai – 12 mai 1945
- Regimentul 2 Care de Luptă 4 mai – 12 mai 1945
- Comanda Unităților de Marș 20 martie – 12 mai 1945
- Regimentul 4 Marș 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Regimentul 7 Marș 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Regimentul 36 Anticar 3 aprilie – 12 mai 1945
- Regimentul Pontonieri 18 februarie – 12 mai 1945
- Compania 19 Poduri Râuri 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Compania 21 Poduri Râuri 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Batalionul 51 Transmisiuni 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Batalionul 35 Pionieri 20 martie – 12 mai 1945
- Batalionul 22 Construcții Linii 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Batalionul 1 Drumuri 10 februarie – 12 mai 1945
- Batalionul 3 Drumuri 10 februarie – 12 mai 1945
- Batalionul 4 Drumuri 10 februarie – 12 mai 1945
- Batalionul 4 Jandarmi 1 mai – 12 mai 1945
- Compania 71 Poliție 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Divizionul 19 Antiaerian 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Escadrila 11 Observație 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Escadrila 15 Observație 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Escadrila 112 Legătură 15 ianuarie – 12 mai 1945
- Compania 8 Căi Ferate 1 februarie – 12 mai 1945
- Compania 10 Căi Ferate 20 martie – 12 mai 1945
- Compania 1 Apărare contra gazelor 15 ianuarie – 12 mai 1945

***THE PARTICIPATION OF THE ROMANIAN 1ST ARMY IN THE
FIGHT FOR THE LIBERATION OF CZECHOSLOVAKIA
(DECEMBER 26, 1944 – MAY 12, 1945)***

-abstract-

Key Words: army, military, battles, campaign, release.

For the liberation of Czechoslovakia, the 1st Army participated with two army corps, namely the 4th Army Corps (with the 10th Infantry Divisions, 2nd and 3rd Mountain) and the 7th Army Corps (with the 2nd and 19th Infantry Divisions, 2nd and 3rd Mountain).

The period of these battles was the longest and most difficult of the entire campaign, lasting almost five months, in extremely difficult conditions: frost, heavy snow, mountainous and wooded terrain, little communications.

The battles carried out during this period fall into several stages, related to the great strategic operations in which the grouping on the right of the 2nd Ukrainian Front was also engaged. On this plan, the large units of the Romanian 1st Army fought hard battles for the conquest of the Javorina massif between January 12 and March 25, 1945, between March 25 and April 15 the offensive operation was executed between the Hron and Morava rivers, and in the last period, included between April 16 and May 2, 1945, battles took place along the Morava.